

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Verslag van de vergadering van de Bouwbegeleidingscommissie op 10 mei 2022

Griffie commissies Internationaal en Ruimtelijk
Bouwbegeleidingscommissie
R. Konings

Aanwezige leden: de heer Aartsen (fungerend commissievoorzitter, VVD), de heer Geurts (CDA), de heer Thijssen (PvdA), mevrouw Bromet (GroenLinks), de heer Stoffer (SGP), mevrouw De Vries en mevrouw Kooij (namens het fractiepersoneel), mevrouw Nollen en mevrouw Tielens-Tripels (beiden namens het ambtelijk personeel) en de heer Dronkers (namens de OR)

Aanwezige adviseurs: mevrouw Roos (Griffier), de heer Van Rhijn (directeur Huisvesting van de Tweede Kamer), mevrouw Wouters (projectmanager renovatie van de Tweede Kamer), de heer De Bruijn (integraal adviseur), de heer Van Noord (architect), de heer Unger (programmadiirecteur renovatie van het RVB), mevrouw Berntsen (coördinerend architect van het RVB), mevrouw Bloemert (plv. directeur RVB), mevrouw Bierman (architect), de heer Nelissen (architect), de heer Van Hoogevest (architect), de heer Berns (architect), de heer Boukes (architect)

Aanwezig als toehoorder: de heer Paardekooper (projectmanager van het RVB), mevrouw de Geus-Godschalk (projectmanager tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer), mevrouw de Vries (commissie-assistent BBC)

*Griffier: mevrouw Konings
Adjunct-griffier: mevrouw Burger*

Afwezig met bericht van verhindering: de heer Kops (PVV), mevrouw van Ginneken (D66)

1. Opening en mededelingen

De commissievoorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. Hij verwelkomt in het bijzonder de nieuwe BBC-leden en de architecten. Hij bedankt de leden die uit de BBC zijn gestapt voor hun inzet.¹

In de komende vergaderingen beoordeelt de BBC het Definitief Ontwerp (DO) voor de renovatie, wat moet leiden tot een advies aan het Presidium. De planning is als volgt:

10 mei 2022: Gebouwdelen A, B, C, J, H, K en N aan de hand van het ontwerpboek;
17 mei 2022: Thematische besprekingen: technische installaties (CEV/THI), duurzaamheid/circulariteit, ruimtevraagstuk/lange termijn huisvesting, integrale toegankelijkheid, restauratie en klimaat en comfort;
24 mei 2022: Restpunten en vaststellen van het advies.

De commissievoorzitter licht toe dat de financiële dekking voor het DO op dit moment nog niet rond is (en refereert daarbij aan de begeleidende email bij de agenda d.d. 6

¹ De leden Stoffer, Geurts, Van Ginneken en Thijssen zijn nieuw in de BBC. De leden Beckerman, De Groot, Kuiken en Van der Molen zijn niet langer lid. Commissievoorzitter Tellegen wordt tot aan het zomerreces vervangen door de heer Aartsen als fungerend voorzitter.

mei). Er wordt door alle betrokkenen nog hard aan gewerkt. Het is de bedoeling dat de dekking rond is vóórdat de BBC haar advies aan het Presidium afrondt (dus voor 24 mei). Een afgeronde financiële dekking is voor de BBC een harde voorwaarde om het advies af te ronden. Nu we in de laatste fase van het ontwerpproces zitten, zal de BBC ook gevraagd worden bepaalde keuzes te maken of ingrepen te heroverwegen. Het RVB zal ter vergadering nog een nadere toelichting over de financiële dekking en de stand van zaken van de publieksentree (agendapunt 4). Er is voor gekozen de beoordeling door de BBC wel door te laten gaan om te voorkomen dat het ontwerpproces vertraging oploopt.

Een van de nieuwe BBC-leden vraagt waarom er in de BBC geen vertegenwoordigers van diensten als de beveiliging en schoonmaak zitten. De directeur Huisvesting van de Tweede Kamer licht toe dat alle diensten, incl. de facilitaire medewerkers, uitvoerig zijn betrokken bij het opstellen van het Programma van Eisen (PvE) en bij de uitwerking van de ontwerpen. Zij blijven ook in de toekomst betrokken, bijvoorbeeld bij de materiaalkeuze (waarbij gekeken wordt of de materialen in de praktijk goed schoon te maken zijn). Het BBC-lid dat namens de OR lid is van de BBC geeft aan dat hij de hele organisatie vertegenwoordigt, waaronder de facilitaire diensten.

2. Conceptverslag BBC-vergadering van 29 november 2021

Het verslag wordt zonder wijzigingen vastgesteld.

Een commissielid vraagt naar de laadpalen voor elektrische auto's in B67. Die werken nog steeds niet. De directeur huisvesting van de Tweede Kamer en de programmadirecteur renovatie van het RVB erkennen dat het vervelend is dat de laadpalen niet werken. Er zijn door het RVB nieuwe onderdelen besteld, maar door de huidige schaarste van middelen duurt het nog even voordat deze binnenkomen.

De commissievoorzitter roept de leden op om punten over B67 te blijven melden.

3. Terugkoppeling Presidium

Het Presidium spreekt op 14 juni over het BBC-advies over het DO.

4. Politiek-bestuurlijke stand van zaken Definitief Ontwerp voor de renovatie

De plv. directeur RVB geeft een toelichting op de politiek-bestuurlijke stand van zaken ten aanzien van het DO.

Ten eerste is het Voorlopig Ontwerp voor de nieuwe publieksentree nog niet gereed om voor te leggen aan de BBC, aangezien het overleg met de gemeente nog gaande is. Recent heeft de driehoek van de gemeente Den Haag een brief aan het RVB gestuurd met twee zorgpunten rondom het ontwerp, te weten de mogelijkheid om demonstraties te houden op de Hofplaats en de vraag hoe de openbare orde gehandhaafd kan worden met een verdiepte entree. Op dit moment worden er gesprekken gevoerd met de driehoek om de precieze zorgen in kaart te brengen en te bepalen hoe deze kunnen worden weggenomen. Dit kan eventueel consequenties hebben voor het vervolgtraject.

Ten tweede zijn recent, op basis van het integrale DO, de integrale financiële ramingen gereedgekomen. Conclusie is dat het voorliggende DO (nog) niet binnen de financiële kaders past. Huiswerk dat het RVB nu doet is het uiteenrafelen van de integrale raming en het valideren van de cijfers die daaruit komen, waarna mogelijke optimalisaties worden onderzocht. Optimalisaties om het ontwerp passend te krijgen en die het huidige concept DO beïnvloeden, worden daarna voorgelegd aan de BBC. Het uiteenrafelen zal eveneens duidelijk maken of en hoe een beroep op disclaimers gedaan moet worden (zoals de disclaimer die benoemd is voor marktspanning). Dit overleg vindt plaats in overleg met de ambtelijke organisatie van de Tweede Kamer.

De BBC neemt hiervan kennis.

5. Definitief Ontwerp voor de renovatie

De directeur Huisvesting van de Tweede Kamer dankt de architecten, het RVB en de mensen van het programmabureau, die de afgelopen maanden met veel liefde en vakmanschap aan het DO hebben gewerkt. Hij schetst ook het traject dat is afgelegd

om tot dit DO te komen en hoe betrokkenen input hebben kunnen leveren. Hij refereert in het bijzonder aan de DO-toetsconferentie en de publieksparticipatie.

Tijdens de presentaties lopen de architecten de voorgestelde ingrepen per gebouwdeel door. Er vindt een eerste bespreking plaats. Aan de hand van deze bespreking stelt de BBC vervolgens een advies op aan het Presidium. Hieronder worden per gebouwdeel de belangrijkste opmerkingen van de BBC-leden weergegeven.

Ingrepen rondom klimaat en comfort en kleur- en materiaalgebruik worden nog niet behandeld. Klimaat en comfort per gebouw staat op 17 mei op de agenda. Kleur- en materiaalgebruik komt terug in het Technisch Ontwerp (TO). De inrichting van de commissiezalen en de plenaire zaal volgt een apart traject (zie vergadering 29 november 2021).

Algemene opmerkingen ten aanzien van het DO

- De BBC is zeer bezorgd over het ruimtevraagstuk/ lange termijn huisvesting. In het DO gaat (bijv. meer m² voor pantry's en printers) 500 m² aan kantoorruimte verloren, terwijl het uitgangspunt van de renovatie is dat het aantal m² kantoorruimte ten minste gelijk blijft aan het huidige aantal. Een BBC-lid geeft aan dit niet te willen doen. Dit komt terug in de volgende vergadering. De BBC verzoekt om een duidelijke notitie hierover incl. een overzicht van het verlies van kantoorruimte per gebouw en waarom dat zo is. Een BBC-lid vraagt in dit kader op een toekomstvisie op het nieuwe werken.

Gebouwdeel A, architect Janneke Bierman

Ingreep A5 – Stilteruimte

- De BBC adviseert om bij de beoogde gebruikers na te gaan of hun voorkeur uitgaat naar één grote stilteruimte, of een indeling in kleinere ruimten. De BBC adviseert tevens te onderzoeken welke keuze er in andere gebouwen is gemaakt. Het programmateam vindt dat een goed idee. Een keuze over het al dan niet nader indelen hoeft niet al in de DO-fase genomen te worden.
- De BBC vindt dat de stilteruimte goed toegankelijk moet zijn. De projectmanager renovatie van de Tweede Kamer licht toe dat dit het geval is.

Ingreep A8 – Evenementenzalen

- De BBC hecht eraan dat de Oude Zaal, de Schrijfkamer en de Rooksalon multifunctioneel gebruikt kunnen blijven worden. De architect geeft aan dat dit inderdaad de bedoeling is.

Conclusie: De BBC is positief over het ontwerp voor gebouw A. Zij overweegt in het advies naar het Presidium aandacht te besteden aan de stilteruimte en evenementenzalen.

Gebouwdeel B, architect Janneke Bierman

Ingreep B2 - Locatie en inrichting Centraal Service Plein

- De BBC wil weten of de inpassing van de Dienst Automatisering (DA), postkamer en repro goed is. Het lijkt aan de krappe kant, en de BBC hecht eraan dat het in de praktijk wel goed werkbaar is voor de betreffende medewerkers. De architect geeft aan dat het past, maar wel een andere manier van werken vereist dan nu het geval is. De diensten hebben al aangegeven dat zij zo kunnen werken. Een voordeel van het ontwerp is dat de postkamer en repro in de nieuwe situatie op dezelfde verdieping zijn. Met deze toevoeging is er voldoende comfort bij de BBC.

Conclusie: De BBC is positief over het ontwerp voor gebouw B. Er zijn geen punten om mee te nemen in het advies.

Gebouwdeel C, architect Sander Nelissen

Ingrep C1 – Aansluiting C-K Begane grond

- Er wordt gevraagd naar het uitzicht van de nieuwe doorgang. Het is nog niet helemaal zeker dat de expeditie ondergronds kan. Als dat niet lukt, heeft dat impact op het uitzicht. Dit komt terug bij N.

Overig

- Een BBC-lid vraagt of de toegang tot de Grenadierzaal wordt verbeterd. Deze is nu slecht vindbaar. De architect geeft aan dat dit het geval is.

Conclusie: De BBC is positief over het ontwerp voor gebouw C. Er zijn geen punten om mee te nemen in het advies.

Gebouwdeel K, architect Sander Nelissen

Ingrep K1 – Nieuw gebouwhart: begane grond en vide

- De BBC is blij met de voorgestelde verbetering van de entree op de begane grond.

Ingrep K2 – Nieuwe centrale trap en bruggen

- De commissievoorzitter vraagt naar de financiële dekking van de nieuwe trap. De trap is een nieuw voorstel, dat na oplevering van het VO is gedaan en dat niet direct voortkomt uit het PvE. De coördinerend architect van het RVB geeft aan dat de ingreep veel kan betekenen voor het gebouw en dat er nog ramingen worden opgesteld. De BBC geeft aan de nieuwe trap een mooie en functionele ingreep te vinden en vindt het van toegevoegde waarde. De afweging om met deze ingreep in te stemmen, kan pas worden gemaakt als de ramingen bekend zijn en in samenspraak met het totaal van afwegingen die nog gemaakt moeten worden. Dit komt in de derde vergadering terug.

Ingrep K5 – Kleur en materiaalgebruik

- De BBC is blij dat kleurstelling van het gebouw verbeterd wordt (NB. dit komt terug in het TO).

K5 – Overig

- Een BBC-lid vraagt aandacht voor de binnenhoven. Daar komt weinig daglicht dus daar moet rekening mee gehouden worden bij de keuze voor de beplanting. Zij wijst er ook op dat er via de ramen veel kou naar binnen komt. Dit wordt meegenomen. De architect wijst er ook op dat de binnenhoven van K niet toegankelijk worden i.v.m. geluidsoverlast.

Conclusie: De BBC is positief over gebouwdeel K. Zij overweegt in haar advies in te gaan op de nieuwe centrale trap met bruggen, afhankelijk van de financiële ramingen.

Gebouwdeel J, architect Gijsbert van Hoogevest

Ingrep J2 – KMar en politie in voormalige conciërge woning

- Er wordt gevraagd naar de toegang van de Marechaussee tot het Plein. De projectmanager Renovatie van de Tweede Kamer licht toe dat in de nieuwe situatie drie deuren zitten met een dubbele sluiswerking. Daarmee is de veiligheid geborgd.

Ingrep J4 – Herindeling zolderetage

- De BBC is blij over het verbeteren van de zolderetage. Het verlies van kantoorruimte hier is wel een punt van zorg.

Conclusie: De BBC is positief over gebouwdeel J. Er zijn geen punten om mee te nemen in het advies.

Gebouwdeel H, architecten Camiel Berns en Eric van Noord

Ingreep H5 – Balkons Statenpassage

- Een BBC-lid vraagt naar de algemene veiligheid van de drie nieuwe balkons die uitkijken op de Statenpassage voor personen die deze kunnen betreden. De architect licht toe dat alleen gekende bezoekers hiertoe toegang hebben.

Ingreep H7 – Statenlokaal

- De BBC merkt op dat er nog veel onduidelijkheden zijn.

Ingreep H10 – Aansluiting N

- Een BBC-lid merkt op dat de gang tussen N en H veel gebruikt wordt. In het DO is daar een pantry voorzien. Het risico is dat daar een bottleneck ontstaat als er ook medewerkers in de pantry staan. Dit wordt meegenomen.

Overig

- De BBC vraagt naar de aansluiting tussen H en J. De architect geeft aan dat er een betere trap voorzien is, maar dat op dit moment ook nog gekeken wordt naar de integrale toegankelijkheid. Dit punt komt later terug.

Conclusie: De BBC is positief over gebouwdeel H. Er zijn geen punten om mee te nemen in het advies.

Gebouwdeel N door Pi de Bruijn en Eric van Noord

Ingreep N2 Ruimte onder de Plenaire Zaal (PPP)

- Een BBC-lid vraagt of de filmzalen niet heel massief en donker uit zullen pakken. De architect geeft aan dat er gewerkt wordt met een spiegeland materiaal waardoor het licht zal ogen. Ook zitten er rondom de filmzaal ramen naar buiten.

Ingreep N9 – Ledenrestaurant

- Een BBC-lid vraagt of het balkon toegankelijk blijft. Dat is het geval.

Ingreep N6 – Plenaire zaal

- De commissievoorzitter merkt op dat het goed is dat de hoogte van vak K wordt aangepast.

Ingreep N13 – Expeditie

- Er wordt gevraagd of het gaat passen. De architect geeft aan dat het past, maar dat er nog vervolgonderzoek wordt gedaan om meer comfort te bieden. De projectmanager renovatie van de Tweede Kamer voegt toe dat de Facilitaire Dienst van de Kamer nog wat twijfels heeft en nadrukkelijk verzocht heeft om vervolgonderzoek te doen. Wat de Kamer betreft is de beoogde tuin ondergeschikt aan de functionaliteit van de expeditie.

Overig

- De BBC vraagt naar het kinderdagverblijf. De directeur huisvesting van de Tweede Kamer antwoordt dat dit niet in het hoofdcomplex terugkomt. Het zat op een ongunstige plek bovenin de perstoren. De nieuwe locatie maakt onderdeel uit van het project Dependances, dat een afzonderlijk traject volgt.
- De BBC vraagt naar 100% scannen. De directeur huisvesting van de Tweede Kamer licht toe dat hiervoor een pilot wordt opgezet in B67.

Conclusie: De BBC is positief over gebouwdeel N. Zij overweegt in haar advies in te gaan op de expeditie en de dependances.

6. Rondvraag en sluiting

De BBC-leden die een rondleiding willen door het Kamergebouw aan het Binnenhof kunnen dat kenbaar maken bij de griffie. De commissievoorzitter sluit de vergadering en bedankt iedereen voor zijn aanwezigheid.